

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

ПАСПОРТ
об'єкта культурної спадщини

Курганий могильник III
м. Комсомольськ, Комсомольська міська рада, Полтавська область

(найменування об'єкта)

Вид	Тип	Категорія пам'ятки
Археологічний	Комплекс	На державний облік не взято

1. Дата утворення об'єкта:

IV-II тис. до н.е., епоха енеоліту – доба бронзового віку, XIX – початок XX ст.

2. Місцезнаходження об'єкта:

Комсомольська міська рада, Полтавська область, мікрорайон (селище) Піддубне, за 2,58 км на північ-північний захід (азимут 346°) від залізничної платформи «ст. «Вантажна» («Погрузочна»)» та роздоріжжя автотрас Комсомольськ-Дмитрівка і Комсомольськ-Кременчук, за 1,10 км на південний схід (азимут 129°) від залізничного переїзду з гілкою залізниці на Редутський гранкар'єр, за 0,45 км на північний захід (азимут 242°) від південного кута обвалування складів Спеціалізованого цеху виконання вибухових робіт ВАТ «Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат», за 5,72 км на північ (азимут 346°) від приміщення виконкому Комсомольської міської ради,

Географічні координати умовних центрів насипів:

№ точки	Координати умовних центрів насипів, градуси, мінути, секунди (datum VGS 84)	
	N	O
1	49°3'1.10"	33°36'9.40"
2	49°3'0.70"	33°36'7.86"

Під'їзд з м. Полтави: автотрасою Р-17 Суми – Полтава – Олександрія, у напрямку на Кременчук, до с. Дмитрівка, далі — до м. Комсомольська, дещо далі за залізничний переїзд із колією на Редутський гранкар'єр, наостанок — пішим ходом.

3. Охоронний № пам'ятки:

Охоронний номер не присвоєно.

4. Дати і № документів, відповідно до яких об'єкт узятो на державний облік та визначено категорію пам'ятки:

5. Наявність охоронних дошок, охоронних знаків, інших інформаційних написів, позначок:

Охоронна дошка не встановлена.

6. Власник:

Земельна ділянка, зайнята пам'яткою, перебуває у державній власності за межами населених пунктів, у складі земель запасу.

7. Користувач:

Комсомольська міська рада: 39800, Полтавська область, м. Комсомольськ вул. Миру, 24, тел: +380 (5348) 21463, +380 (5348) 31944. Міський голова: Супрун Сергій Андрійович.

8. Охоронний договір:

Охоронний договір не укладено.

9. Функціональне використання:

Сучасне	Первісне	Інші (протягом часу існування об'єкта)
Лісові угіддя, ділянка старого піщаного кар'єру та польової дороги	Насипи над похованнями	Садина хутора нового та новітнього часу, пункт тріангуляції

10. Історичні дані про об'єкт:

Група курганів у складі 3-х насипів споруджена, як і переважна більшість курганів лівобережжя р. Псел, в якості поховальних споруд із ґрунту над стародавніми похованнями, за доби пізнього енеоліту – раннього бронзового віку.

Найбільший курган вперше був обстежений В.В. Лямінім у 2005 р. (краснавець, співробітник Комсомольського історико-краєзнавчого музею, краснавець розвідки).

Як могильник об'єкт оглядався 2008 р. О.Б. Супруненьком і В.В. Шерстюком (розвідки з метою підготовки матеріалів до випуску частини тома «Зводу пам'яток історії та культури» по території Комсомольської міської ради, Центр охорони та досліджень пам'яток археології). Востаннє оглядався ними ж восени 2010 р. з метою підготовки матеріалів до паспортизації цього комплексу (Полтавська археологічна експедиція Державного підприємства «Науково-дослідний центр «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України).

У другій половині ХХ ст. на вершині найбільшого кургану розміщувався пункт тріангуляції третього класу.

З будівництвом Комсомольська, автотраси до міста на початку 1970-х рр., кургани опинилися справа (на захід) від шосе. Два більші насипи не розорювалися, залишаючись задернованими. Менший з 1980-х рр. частково був пошкоджений проїжджою дорогою до дачного масиву.

На топографічних картах-«триверстовках» 1869 р. і 1918-1922 рр. на місці розташування могильника показані садиби невеликого хутора Деркачі, сліди однієї з яких збереглися на вершині кургану № 1.

Великий курган позначений на сучасній топографічній дрібномасштабній карті М 1:10 000 см Х-39-63-А-а-4 як курганий насип з відносною висотою 3,5 м, з пунктом тріангуляції з назвою «Посьолок». На сучасній топографічній карті М 1:100 000 см М 36-104 тут значиться лише пункт тріангуляції третього класу без насипу, з абсолютним значенням висоти 70,9 м, як і на топографічній основі мірилом М 1:50 000 см.

У наукових звітах об'єкт носить назву «Група курганів IV поблизу мікрорайону Піддубне».

Археологічні розкопки не проводилися.

11. Відомості про сучасний стан об'єкта:

Розташування об'єкта і його роль в навколишньому середовищі	Кургани споруджені на дюнному підвищенні мису другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел, висотою 3,5-4,0 м над рівнем заплави, оточеного вибалком і старими піщаними кар'єрами. Найбільший курган групи (№ 1) є однією з домінант навколишнього надзаплавного ландшафту. Кургани є виразною археологічною пам'яткою, доступною для огляду. Наукове значення цих об'єктів підсилюється їх
--	---

	переважаючою задернованістю, розташуванням у рекреаційному рідколіссі, зоні зелених насаджень міста.									
Ландшафт	Насипи курганів знаходяться на дюнному підвищенні другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел, оточеного вибалком та старими піщаними кар'єрами. З південного заходу між курганами прокладена польова дорога, що веде від шосе і міського кладовища до садівничого товариства. Ландшафт місця знаходження комплексу археологічних об'єктів — рівнинний надзаплавний, вкритий більш-менш значними піщаними підвищеннями надгирлових післяльодовикових наливів Псла. Зайнятий поодинокими деревами, скупченнями кущів над схилами мису і давно полишеними кар'єрами, вкритий лучною рослинністю. З новітніх втручань антропогенного характеру з північного заходу і заходу від кургану № 1 відзначимо вибірку піску кар'єру 1970-х рр., між насипами №№ 1 та 2 — прокладену польову дорогу, підсипану гравієм, — під'їзд до дач садівничого товариства і забудови мікрорайону, для насипу № 3 — прокладання польової дороги через насип між дачними будівлями й ділянками. Наявність курганів в околицях Комсомольська є свідченням реалій історичного минулого краю.									
Опис об'єкта	Могильник складається з 2-х задернованих насипів, висотою 0,95-4,80 м і діаметром 18-32 м. Ще один дуже розораний курган розташований в межах дачних ділянок і дуже пошкоджений будівництвом 1990-х рр., тому до складу збережених об'єктів групи не включений. Найбільший курган № 1 — задернований, вкритий окремими деревами, має рештки пункту тріангуляції на сплюсненій вершині, де влаштоване обвалування розміром 5 x 5 м (сама металева піраміда знищена збирачами металу). Основа знаку витягнута і в утвореній таким чином ямі помітні нашарування від життєдіяльності садиби хутора середини XIX – початку XX ст., потужністю до 0,95 м. Нижче шару нового та новітнього часу знаходиться збережений піщаний масив насипу. Північна і західна поли кургану на третину пошкоджені піщаним кар'єром третьої чверті XX ст. у вигляді глибоких задернованих виборок піску. Розміри кургана — 30 x 32 м, висота — 4,80 м. Курган № 2 розташований на південь від насипу № 1. Північна пола знищена прокладанням польової дороги. Насип (близько половини), округлої форми, має висоту 0,95 м та розміри 24 (Сх.-Зах.) x 15 (Пн.-Пд.) м. Задернований, вкритий насадженнями акації. Обмірні характеристики курганів подаються нижче у таблиці. <table><tr><th>№ п/п</th><th>Висота (м)</th><th>Діаметр (м)</th></tr><tr><td>1</td><td>4,80</td><td>32 x 30</td></tr><tr><td>2</td><td>0,70</td><td>24 (Сх.-Зах.) x 15 (Пн.-Пд.)</td></tr></table>	№ п/п	Висота (м)	Діаметр (м)	1	4,80	32 x 30	2	0,70	24 (Сх.-Зах.) x 15 (Пн.-Пд.)
№ п/п	Висота (м)	Діаметр (м)								
1	4,80	32 x 30								
2	0,70	24 (Сх.-Зах.) x 15 (Пн.-Пд.)								
Перебудови, втрати й історичні нашарування	Кургани частково пошкоджені кар'єром, прокладанням дороги і влаштуванням пункту тріангуляції у новітній час, а також найбільший — спорудженням хати на рубежі XIX – XX ст.									
Наявність творів мистецтва	Твори мистецтва на території об'єкта (нерухомі), або ті, що надають зображення об'єкта, відсутні.									
Опис території	Група курганів займає піщане підвищення другої тераси лівого									

об'єкта	берега р. Псел, одну з найвищих ділянок надзаплави в окрузі. Вся територія, крім площин доріг і решток кар'єру, на разі задернована або вкрита лісонасадженнями.
Загальна оцінка технічного стану об'єкта, дата, № акта технічного стану	Основним матеріалом для побудови насипів був ґрунт — пісок і супісок, можливо, для окремих поховальних комплексів використовувалися каміння і дерево. Загальний стан комплексу поганий. Проте, збережені рештки насипів останні два десятиліття стабільно зберігають свій стан і задернування. Кургани належать до числа археологічних об'єктів, що здебільшого не розорювалися Акт обстеження технічного стану від 02 жовтня 2010 р. додається.
Наявність інженерних мереж та інженерного обладнання	На вершині кургану № 1 могильника, в масиві насипу, мають зберегтися залишки стовпів триангуляційного знаку. В полі насипу № 2 наявна грейдована площа дороги від автотраси Дмитрівка – Комсомольськ до садового товариства «Приднірповське».
Дата і № довідки про майнову цінність об'єкта, найменування організації, яка провела оцінку, вартість в гривнях	Майнова цінність не визначена.

12. Перелік складових (для комплексу (ансамблю), визначного місця):

1. Курган № 1. 2. Курган № 2.

13. Територія об'єкта:

Площа	Площа, яку займають кургани, становить 0,1037 га. Зокрема: курган № 1 — 0,0754 га; курган № 2 — 0,0283 га.
Опис меж території об'єкта	Насипи обмежується їх полами, в радіусі 7,5-16 м від умовних центрів – найвищих точок (сучасних вершин). Сусідні землекористувачі: не визначені, насипи курганів повною мірою оточені землями запасу Комсомольської міської ради.

14. Оцінка антропологічної, археологічної, естетичної, етнографічної, історичної, мистецької, наукової чи художньої цінності об'єкта:

Якості об'єкта, завдяки яким він набуває культурної цінності як пам'ятка	Пам'ятка відповідає критерію автентичності і має наукове історико-археологічне значення як давній некрополь племен доби енеоліту – раннього бронзового віку, не пошкоджений розорюванням. Крім того, насипи, як релікти історичного ландшафту цієї території є унікальними за збереженістю зразками типових «середнього» і «малого» розміру курганів Нижньопільського мікрорегіону. Для предмету охорони пам'ятки важливим є збереження масивів насипів від розорювання, втрати рослинного покриву, не допущення руйнування під час можливого прокладання комунікацій.
---	---

15. Зони охорони пам'ятки:

Організація-розробник науково-проектної документації	Зона охорони комплексу не визначена.
Дата розроблення науково-проектної документації	
Дата і номер документа про затвердження науково-проектної документації	
Короткий опис меж зон охорони із зазначенням площі кожної зони	Проект меж охоронної зони не затверджено. Рекомендована охоронна зона охоплює територію зі смугою навкруги піл курганів могильника в межах 10 м, де не повинні проводитися ніякі земляні роботи.

16. Наявність науково-дослідної та науково-проектної документації на об'єкт:

Найменування документації	Рік розроблення	Автор (організація)	Місце зберігання, інв. №
Науковий звіт	2008	Супруненко О.Б., Шерстюк В.В.	Науковий архів Інституту археології НАН України, фонд експ., 2008 р.; Науковий архів Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської ОДА, фонд експ., спр. 540.

17. Дослідницькі й реставраційні роботи на об'єкті:

Найменування робіт	Рік проведення	Замовник	Автор, проектна організація	Підрядна організація
Археологічні розвідки	2005	Краєзнавчі розвідки	В.В. Лямкін	
Археологічні розвідки	2008	Управління культури Полтавської ОДА, м. Полтава, вул. Жовтнева, 45	О.Б. Супруненко, В.В. Шерстюк	Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської ОДА, м. Полтава, вул. Комсомольська, 37
Обміри, фотозйомка	2010	Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської ОДА, м. Полтава, вул. Комсомольська, 37	О.Б. Супруненко	Державне підприємство «Науково-дослідний центр «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, м. Київ, просп. Героїв Сталінграда, 12

18. Основні джерела відомостей про об'єкт:

Археологічні матеріали	Знахідки з обстежень кургану до музейно-фондових колекцій не бралися.
Іконографічні матеріали	Іконографічні матеріали відсутні.
Архівні матеріали	1. Супруненко О.Б., Шерстюк В.В. Звіт про археологічні обстеження на території Комсомольської міської ради Полтавської області в 2008 р. (з підготовки «Зводу пам'яток історії та культури») //

	НА ЦОДПА. — Ф.е. — Спр. 540. — Арк. 32-33. — Рис. 4:7; 13:32; 16.
Бібліографічні та картографічні матеріали	2. Карта: в 1 дюйме 3 версты. Ряд XXV. Лист 12. Губ. Ека-теринославской, Херсонской и Полтавской / Часть Херсонс. губ. исправл. 1869 г. // НА ЦОДПА. — Ф. 7 к/м. — Спр. 15. — Арк. 14. 3. Карта: X-39-63-A-a-4. — М 1:10 000. — Съёмка 1982 г. 4 Карта: Генеральный штаб. — М-36-104. Комсомольськ. — М 1:100 000. — Состояние местности на 1982 г. — Изд. 1983 г. 5. Супруненко О.Б. Курганна група IV [Піддубне, мікрорайон] // Звід пам'яток історії та культури України. Полтавська область: Комсомольська міська рада. — Київ-Полтава: Полтавський літератор, 2008. — С. 70-71. — № 34.

19. До паспорта додаються графічні матеріали та фотофіксація:

Найменування	Кількість	Дата виконання	Виконавець
Картосхема розташування курганного могильника та інших пам'яток археології на території Дмитрівської сільської та Комсомольської міської рад (основа: <i>Звід пам'яток історії та культури України. Полтавська область: Комсомольська міська рада. — Київ-Полтава: Полтавський літератор, 2008. — С. 14</i>).	1	2008	Менчинська Т.В., Тимошук А.І.
Картосхема розташування курганного могильника (основа: <i>Атлас Днепродзержинского и Днепровского водохранилищ. М 1:50 000. — Киев: Киевская военнотопографическая фабрика, 2004</i>).	1	2010	Шерстюк В.В.
Розміщення курганного могильника на космічному фотознімку (програма «Google Earth 5.2.1. 1588»).	1	2010	Шерстюк В.В.
Генеральний план місцезнаходження курганного могильника.	1	2010	Менчинська Т.В., Супруненко О.Б.
План курганного могильника із позначенням пропонованої охоронної зони.	1	2010	Менчинська Т.В., Супруненко О.Б., Шерстюк В.В.
Загальний вигляд кургану № 1 могильника, із заходу (2008 р.).	1	2008	Супруненко О.Б.
Вершина насипу кургану № 1 могильника, з північного заходу.	1	2010	Радченко М.О.
Яма на вершині насипу кургану № 1 могильника, з півночі.	1	2010	Радченко М.О.
Зачистка стінки ями на вершині насипу № 1, зі слідами нашарувань хатища XIX – поч. XX ст. та кераміка з неї.	2	2010	Радченко М.О., Шерстюк В.В.
Вигляд кургану № 2 могильника, з південного сходу.	1	2010	Радченко М.О.

Паспорт склали:

Посада та назва організації	Спеціальність, кваліфікаційний рівень	Прізвище, ініціали	Підпис	Дата складання
Заступник директора ДП НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України по Полтавській обл., заслужений працівник культури України	кандидат історичних наук, старший науковий співробітник	О.Б. Супруненко		11.11.2010
Науковий співробітник Інституту археології НАН України	кандидат історичних наук	М.М. Ієвлев		11.11.2010

**Директор ДП НДЦ «ОАСУ»
Інституту археології НАН України,
доктор історичних наук, професор**

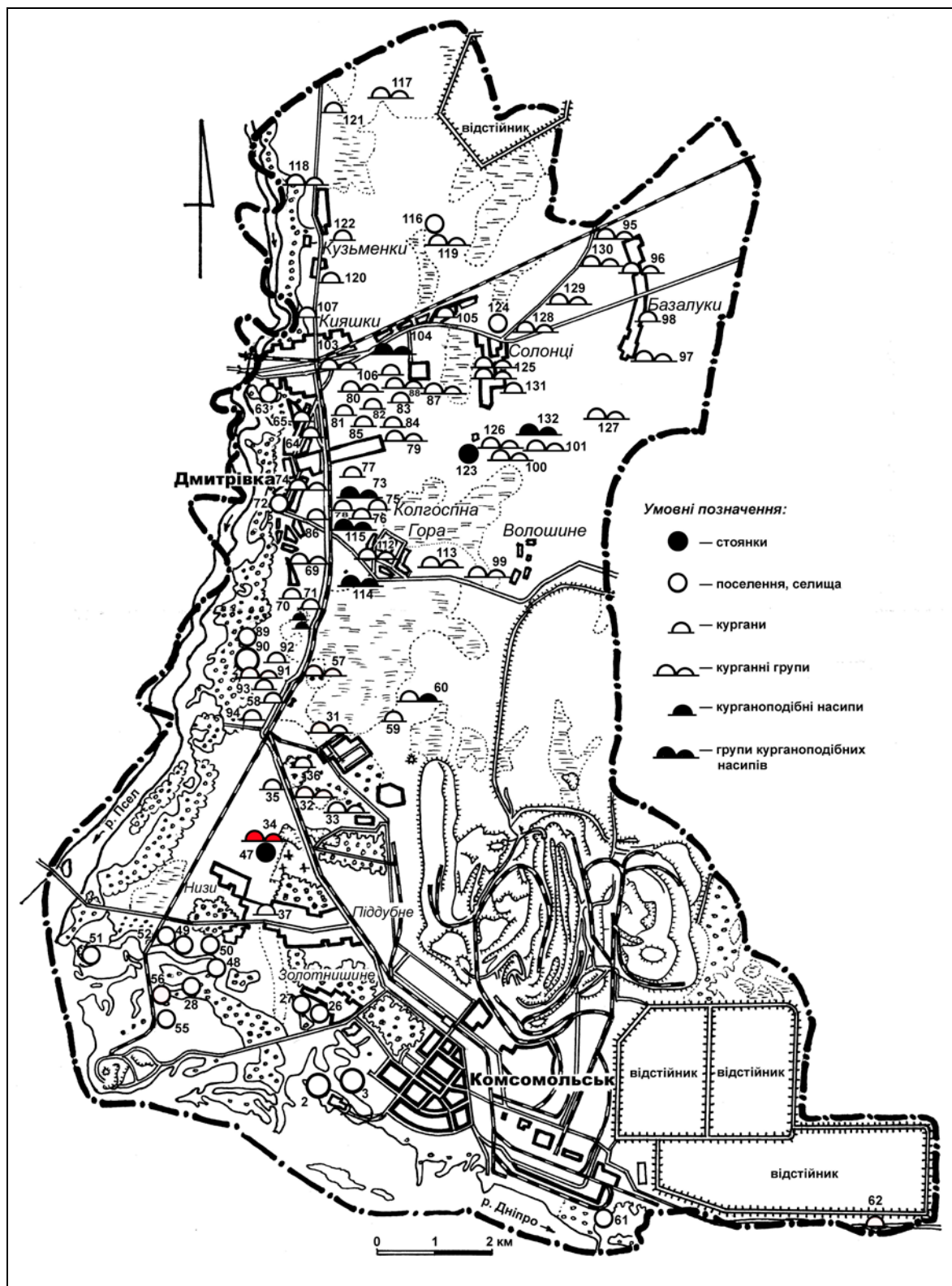
Д.Н. Козак

**Керівник органу охорони культурної спадщини —
Начальник управління культури Полтавської облдержадміністрації
Г.І. Фасій**

(ініціали, прізвище, підпис, печатка)

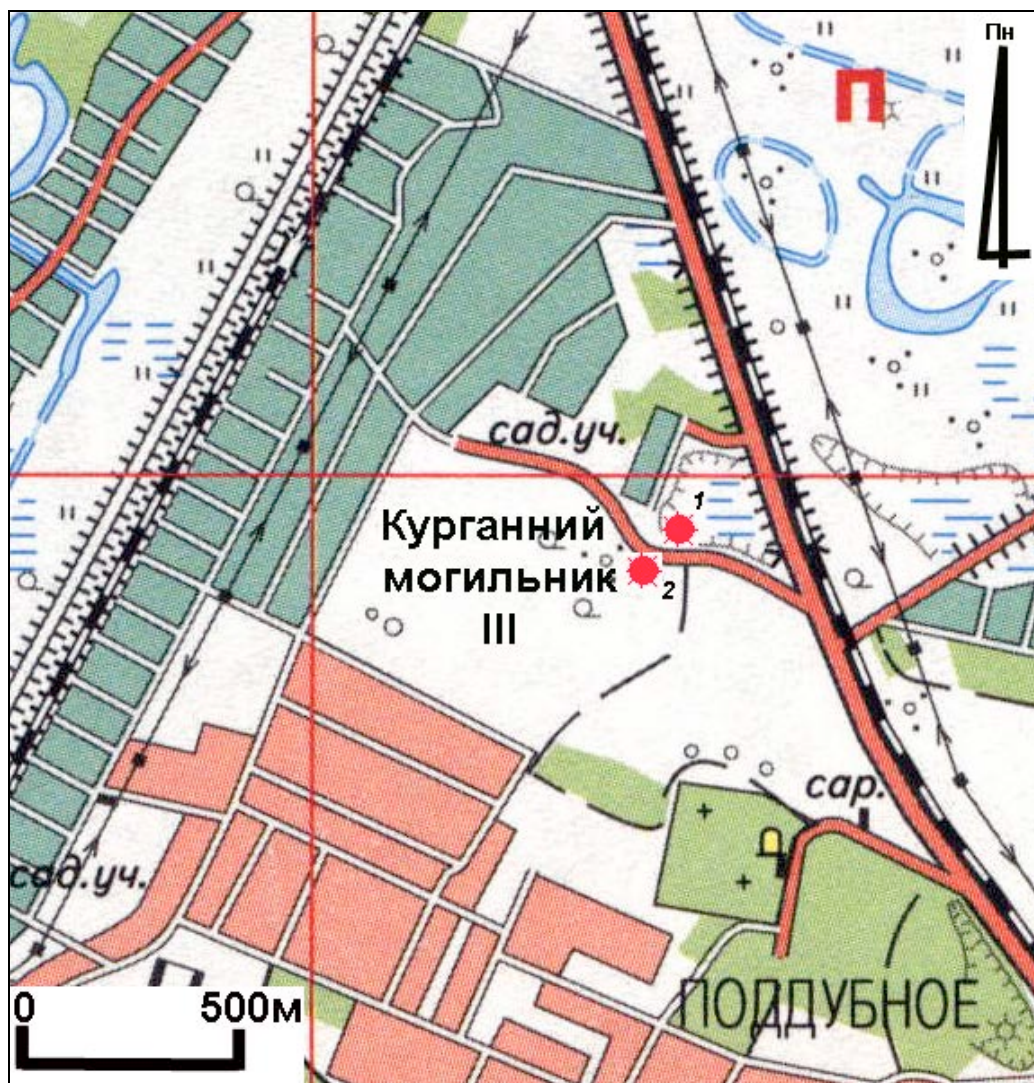
Ілюстрації

1. Картосхема місцезнаходження курганного могильника (№ 34) й інших пам'яток археології на території Дмитрівської сільської та Комсомольської міської рад

(основа: Звід пам'яток історії та культури України. Полтавська область: Комсомольська міська рада. — Київ-Полтава: Полтавський літератор, 2008. — С. 14).

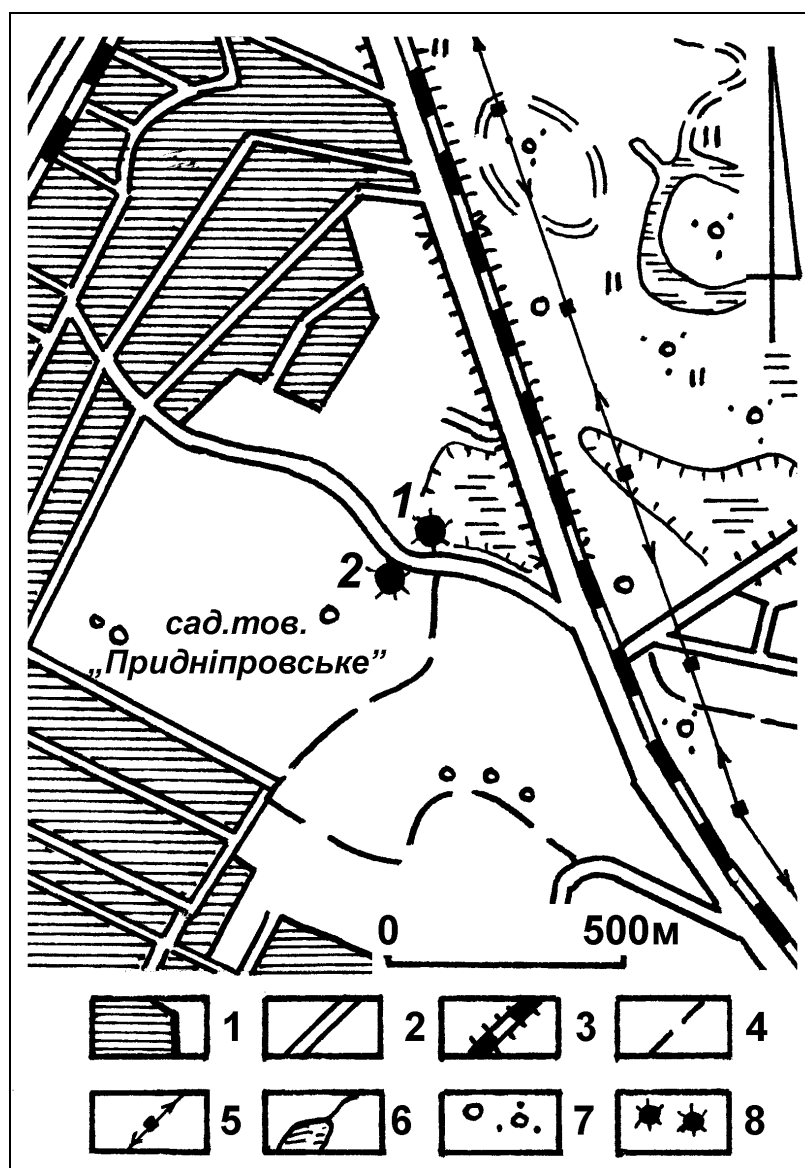
2. Детальний план-схема розташування курганного могильника
 (основа: Атлас Днепродзержинского и Днепровского водохранилищ. М 1:50 000. — Киев:
 Киевская военно-топографическая фабрика, 2004).

**3. Вигляд місця розташування курганного могильника
на космічному фотознімку**
(програма «Google Earth 5.2.1.1588»).

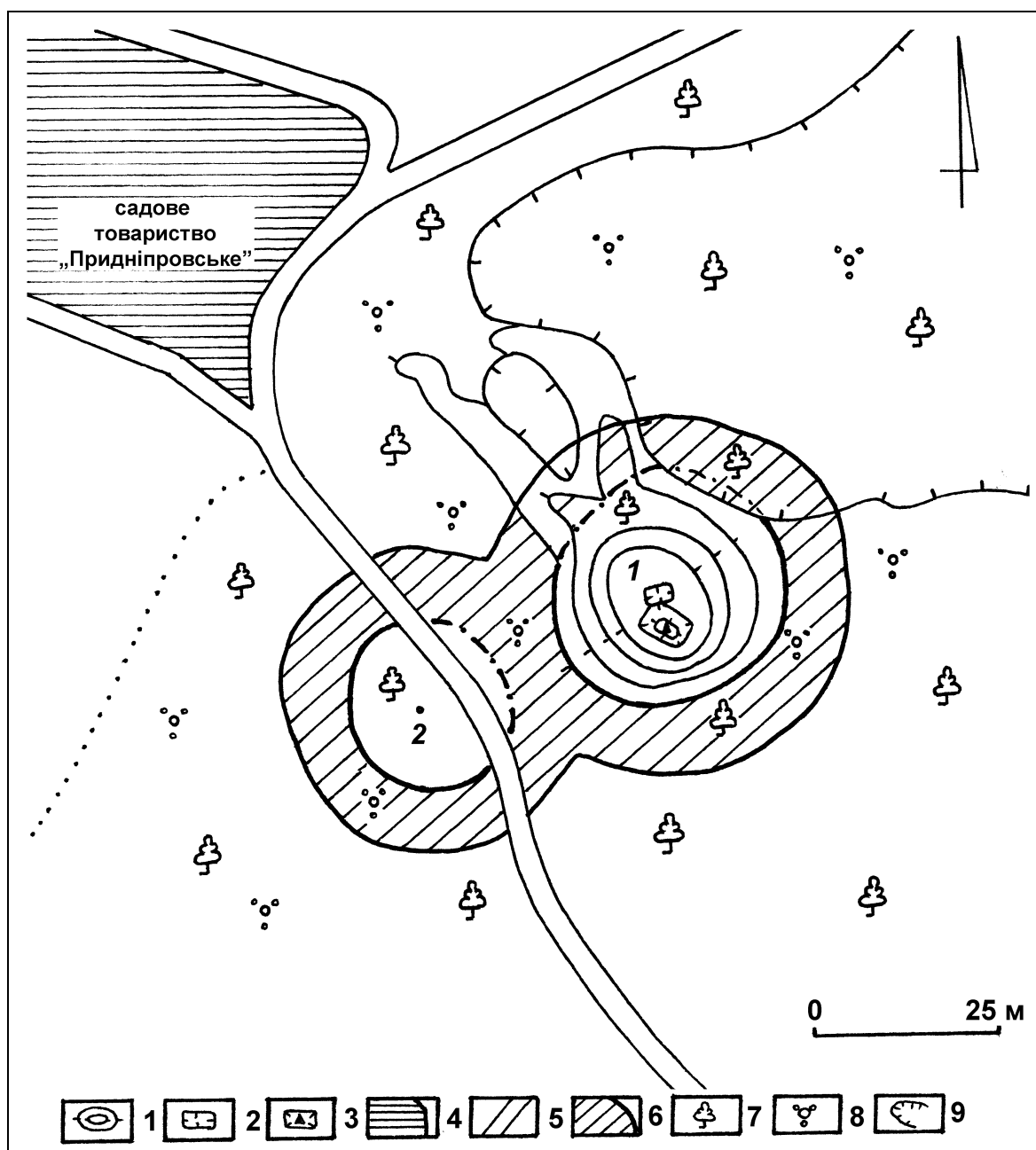

4. Генеральний план місцезнаходження курганного могильника.

Умовні позначення: 1 – дачні масиви; 2 – дороги з твердим покриттям; 3 – залізниця, підсіпка; 4 – ґрунтова дорога; 5 – лінія електропередач; 6 – болота, стариці; 7 – чагарники, дерева; 8 – кургани могильника.

5. План могильника із позначенням пропонованої охоронної зони.

Умовні позначення: 1 – кургани; 2 – яма; 3 – пункт триангуляції та його обвалування;

4 – дачна забудова; 5 – дорога; 6 – охоронна зона; 7 – дерева; 8 – чагарники;

9 – котлован кар'єру.

6. Загальний вигляд кургану № 1 могильника, із заходу.

7. Вершина насипу кургану № 1 могильника, з північного заходу.

8. Яма на вершині насипу кургану № 1 могильника, з півночі.

9

10

9-10. Зачистка стінок ями на вершині насипу № 1, зі слідами нашарувань хатища XIX – поч. XX ст. (9) та кераміка з неї (10).

11. Вигляд кургану № 2 могильника, з південного сходу.